

ผลทางกฎหมายของการไม่เลือกผู้สมัครผู้ใดในบัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560
Legal Consequences of Vote No Option on Ballot Papers of the Constitution
of the Kingdom of Thailand B.E. 2560

เอกฉัตร วิทยอภิบาลกุล
Akachat Vitaya-Apibalkul

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา 133 ถนนเทศบาล 3 ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000
Faculty of Humanities and Social Sciences Yala Rajabhat University 133 Thesabul 3 Road, Sateng, Muang, Yala 95000. Thailand

Corresponding author, e-mail: aegachat@yahoo.com

(Received: Mar 26, 2019; Revised: Sep 6, 2019; Accepted: Oct 10, 2019)

บทคัดย่อ

การได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทยผ่านการเลือกตั้งโดยผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้มีพัฒนาการมาโดยลำดับ โดยเฉพาะกฎหมายเลือกตั้งได้เปิดโอกาสให้ประชาชนใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนในช่องไม่เลือกผู้สมัครผู้ใดหรือการไม่ประสงค์จะลงคะแนนได้ ซึ่งการใช้สิทธิออกเสียงดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการแสดงออกตามแนวทางของประชาธิปไตย เป็นการแสดงออกภายใต้สิทธิเสรีภาพทางการเมืองของบุคคลและเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ผลทางกฎหมายของการที่ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้ใช้สิทธิไม่เลือกผู้สมัครผู้ใดก็มีพัฒนาการมาโดยลำดับเช่นกัน ซึ่งแรกเริ่มของการที่กฎหมายเปิดโอกาสให้มีการใช้สิทธิเพื่อการดังกล่าวได้นั้น เป็นแต่เพียงการส่งเสริมการใช้สิทธิของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเท่านั้น หากได้มีผลทางกฎหมายจากการใช้สิทธิดังกล่าวแต่อย่างใดไม่ แต่ต่อมากฎหมายเริ่มให้ความสำคัญกับการใช้สิทธิไม่เลือกผู้สมัครผู้ใดมากขึ้น โดยที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 85 ประกอบกับมาตรา 92 ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญทางกฎหมาย เช่นว่านั้นได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งบัญญัติให้กรณีเขตเลือกตั้งใดที่ไม่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งรายใดได้รับคะแนนมากกว่าคะแนนเสียงที่ไม่เลือกผู้ใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งนั้น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นใหม่และมีให้คะแนนที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนได้รับไปใช้ในการคำนวณหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ รวมถึงตัดสิทธิมิให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งรายเดิมทุกรายในเขตเลือกตั้งนั้นลงสมัครในการเลือกตั้งที่จะจัดขึ้นใหม่ด้วย ถือเป็นภาระสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่หลากหลายของประชาชน และกฎหมายก็ได้ให้ความสำคัญมาโดยลำดับเช่นกัน

คำสำคัญ : การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร บัตรเลือกตั้ง การไม่ประสงค์ลงคะแนน

Abstract

The process of getting Thai representatives through a voting system from constituencies has gradually developed. A vote no option on ballot papers has also developed as Thai Constitution and the election law enable citizens to have more vote choices. This is considered the right to freedom of expression in accordance with legal provisions. Legal consequences of the vote no option has gradually developed as well. Formerly, the purpose was to encourage voters to exercise their vote rights. However, this option on ballot papers has no legal effects on the vote. With development of the election law, the vote no option has become more meaningful resulting in legal and political consequences. According to legal provisions of the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560, Article 85 and Article 92, the vote no option has legal consequences. If the number of the vote no option is higher than the one won by the winner in a constituency, the Election Commission of Thailand has to organize a new round of voting. The votes of each candidate will not be calculated for Party-List seats and candidates are barred

from running in the new election. This reflects the appreciation of various voting choices which has been gradually developed.

Keywords: Election of representatives, Ballot papers, Right to vote No

ผลทางกฎหมายของการไม่เลือกผู้สมัครผู้ใดในบัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทยเพื่อเข้าไปทำหน้าที่ทางนิติบัญญัติในรัฐสภานั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 83 ได้บัญญัติให้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสิ้น 500 คน โดยที่มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาได้ 2 วิธี ได้แก่

1) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน 350 คน จาก 350 เขตเลือกตั้ง

2) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อพรรคการเมือง จำนวน 150 คน โดยวิธีการจัดสรรปันส่วนผสม (Mixed Member Apportionment System หรือ ระบบ MMA.) ซึ่งคำนวณจากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองนั้นจะมีได้เป็นเกณฑ์ในการจัดสรรจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อให้แก่พรรคการเมือง

โดยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปครั้งแรกตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 เมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 ที่ผ่านมานั้น ทางคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือ กกต. ได้กำหนดให้ประชาชนใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผ่านบัตรเลือกตั้งเพียง 1 ใบโดยที่บัตรเลือกตั้ง 1 ใบนี้สามารถนำมาซึ่งผลของการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ที่ใช้การนับคะแนนเสียงข้างมากในเขตเลือกตั้งนั้น และแบบบัญชีรายชื่อ ที่จะนำคะแนนที่ดีซึ่งประชาชนได้ลงไปในบัตรเลือกตั้งทุกใบไปรวมกันทั่วประเทศแล้วนำไปคำนวณเพื่อจัดสรรจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อให้แก่พรรคการเมืองต่อไป โดยในบัตรเลือกตั้งประกอบด้วยหมายเลขประจำตัวผู้สมัคร ภาพเครื่องหมายพรรคการเมือง (โลโก้พรรค) ชื่อพรรคการเมือง ช่องทำเครื่องหมายกากบาท และช่อง “ไม่เลือกผู้สมัครผู้ใด” (หรือช่องไม่ประสงค์ลงคะแนน เดิม)

ในบทความนี้ ผู้เขียนประสงค์แสดงให้เห็นถึงผลทางกฎหมายกรณีที่ประชาชนได้ใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง โดยการกากบาทลงในบัตรเลือกตั้งช่อง “ไม่เลือกผู้สมัครผู้ใด” ว่าจะส่งผลทางกฎหมายในการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทยอย่างไร เพื่อให้ผู้อ่านได้มีความเข้าใจต่อกระบวนการทางกฎหมายในการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทยตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 และบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดว่าด้วยการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

โดยทั่วไปแนวความคิดเกี่ยวกับการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งในประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์พื้นฐาน ดังต่อไปนี้ (Mewongkote, 1999, pp. 21-29)

1) หลักความอิสระแห่งการเลือกตั้ง (Freedom of election)

หมายถึง การจัดการดำเนินงานเลือกตั้งนั้น ต้องให้เกิดอิสระเสรีแก่ผู้มีสิทธิออกเสียงในการเลือกตั้งอย่างเต็มที่ กล่าวคือ ทุกคนย่อมใช้สิทธิของตนโดยอิสระปราศจากการบังคับ ความกดดันทางจิตใจหรือการกระทำใด ๆ รวมทั้งการหาทางป้องกันมิให้การกระทำดังกล่าว อันจะมีผลต่อการตัดสินใจออกเสียงเลือกตั้งและเป็นเหตุให้การเลือกตั้งถูกบิดเบือนไปจากเจตจำนงที่แท้จริงของผู้ออกเสียงเลือกตั้ง และยังรวมถึงความเป็นอิสระในการไม่ไปออกเสียงด้วย ซึ่งหมายความว่า หากผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งไม่ประสงค์จะไปใช้สิทธิของตน รัฐบาลก็ไม่อาจที่จะนำมาตราการใดๆ มาบังคับให้ต้องเลือกตั้งได้

2) หลักการเลือกตั้งตามกำหนดเวลา (Periodic election)

หมายถึง การเลือกตั้งจะต้องกำหนดให้มีเวลาที่แน่นอน เช่น กำหนดการเลือกตั้งให้มีการเลือกตั้งโดยปกติทุก 4 ปี หรือ 6 ปี ด้วยเหตุที่ต้องการให้ผู้ใช้อำนาจทางการเมืองที่ได้รับมอบหมายจากประชาชนมีความรับผิดชอบมากขึ้น ลดอำนาจการผูกขาดและเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นได้มีโอกาสเข้าสู่การใช้อำนาจการเมืองเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมด้วย

3) หลักการเลือกตั้งอย่างแท้จริงหรือการเลือกตั้งที่ยุติธรรม (Genuine election)

กล่าวคือ รัฐบาลมีหน้าที่สำคัญที่จะต้องดำเนินการให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยบริสุทธิ์ตามกฎหมายและเป็นการสะท้อนการแสดงออกซึ่งเจตจำนงที่แท้จริงของประชาชน ด้วยเหตุดังกล่าว จึงต้องจัดให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการดำเนินการเลือกตั้งของตนให้มากที่สุด รวมทั้งเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านการเลือกตั้งได้เมื่อเห็นว่าการเลือกตั้งนั้นไม่เป็นไปโดยบริสุทธิ์อย่างแท้จริง

4) หลักการออกเสียงทั่วไป (Universal Suffrage)

เป็นการเปิดโอกาสให้มีการออกเสียงเลือกตั้งอย่างทั่วถึงโดยไม่มีกีดกันหรือจำกัดสิทธิของบุคคลหนึ่งบุคคลใดเป็นพิเศษ โดยอาศัยข้อพิจารณาทางการเมือง เศรษฐกิจ หรือสังคม ไม่ว่าจะเป็นเพศ เผ่าพันธุ์ ชาติพันธุ์ ศาสนา ฐานะทางเศรษฐกิจ รายได้ จำนวนภาษีที่จ่าย การถือสิทธิ สถานะทางการศึกษา หรืออาชีพ ความคิดเห็นทางการเมืองหรือการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เพื่อนำมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบุคคลหนึ่งบุคคลใดว่ามีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งหรือไม่

5) หลักการเลือกตั้งอย่างเสมอภาค (Equal Suffrage)

เป็นหลักการขั้นพื้นฐานของการเลือกตั้งที่มีความสำคัญในทางปฏิบัติมากที่สุด ในแง่ของการกระทำให้คะแนนเสียงแต่ละคะแนนของผู้มีสิทธิออกเสียงได้มีโอกาสส่งผลในการเลือกตั้งนั้นอย่างเต็มที่ ซึ่งหมายความว่า บุคคลที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีสิทธิคนละหนึ่งเสียงและคะแนนเสียงทุกคะแนนมีน้ำหนักเท่ากัน และกำหนดออกมาเป็นหลักการที่เรียกกันว่า “One Man, One Vote”

6) หลักการลงคะแนนลับ (Secret Election)

หลักการนี้เป็นสาระสำคัญประการหนึ่งของการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยและเป็นตัวคุ้มกันหลักความเป็นเสรีของการเลือกตั้ง เพราะหากการเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยทางลับแล้ว การเลือกตั้งก็ไม่อาจเป็นไปโดยเสรีได้ ในเชิงหลักการลงคะแนนลับ หมายถึง การให้สิทธิเสรีภาพที่จะลงคะแนน โดยไม่จำเป็นต้องไปบอกผู้อื่นได้ทราบว่าจะเลือกใคร ทั้งนี้ เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยบริสุทธิ์ ป้องกันการใช้อิทธิพลข่มขู่หรือการให้สินจ้างรางวัลแก่ผู้ลงคะแนนเสียง

จากหลักเกณฑ์ข้างต้นทำให้เราเห็นว่าการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยนั้นได้ให้ความสำคัญกับการใช้สิทธิเสรีภาพในการออกเสียงลงคะแนนของประชาชนผู้ใช้สิทธิเป็นอย่างยิ่ง การกระทำใดหากกระทบกระเทือนต่อการใช้สิทธิเสรีภาพทางการเมืองของประชาชน อาจเป็นความผิดทางกฎหมาย และหากกระทำโดยหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจทำให้การกระทำนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ กฎหมายจึงต้องคุ้มครองการใช้สิทธิเสรีภาพทางการเมืองของประชาชนมิให้ถูกล่วงละเมิดโดยมิชอบ รวมถึงป้องกันมิให้มีการใช้สิทธิเสรีภาพทางการเมืองนั้นขาดความเป็นอิสระด้วย

การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนนั้น เกี่ยวข้องกับแนวความคิดว่าด้วยอำนาจอธิปไตย 2 ประการ ได้แก่ (Thepjumpung, 2013, pp. 16-18)

1) แนวความคิดที่เชื่อว่าการเลือกตั้งเป็นสิทธิของประชาชน

สำหรับแนวความคิดที่เชื่อว่าการเลือกตั้งเป็นสิทธิของประชาชนนั้น มีแนวคิดมาจากทฤษฎีอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน (La Souverainet'e Populaire) ของ ฌอง ชาค รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) ซึ่งต่อมาได้มีศาสตราจารย์องเดร โอริอู (Andre Hauriou) ผู้มีชื่อเสียงของฝรั่งเศสอธิบายว่า

“โดยทฤษฎีนี้สนับสนุนให้มีการจัดการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยตรง คือ ประชาชนทุกคนใช้อำนาจอธิปไตยเองในกิจการทั้งปวงดังที่เคยปฏิบัติในกรีกโบราณ หรืออาจจัดการปกครองเป็นประชาธิปไตยโดยอ้อม คือ ให้ประชาชนเลือกผู้แทนราษฎรขึ้นทำหน้าที่แทนตนก็ได้ ซึ่งถ้าเป็นดังกรณีหลังแล้วผลที่ตามมาจะเป็นว่า

(1) การออกเสียงเลือกตั้งเป็นสิทธิซึ่งจะใช้หรือไม่ก็ได้...”

ทั้งนี้ เนื่องจากการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรงที่ให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทุกๆ เรื่องเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตย ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วย่อมเป็นไปได้ที่จะบังคับให้ทุกคนต้องไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจากเหตุผลนี้ จึงส่งผลสำคัญที่ทำให้การออกเสียงเลือกตั้งเป็นสิทธิซึ่งจะใช้สิทธิหรือไม่ก็ได้ ดังคำกล่าวของรูสโซที่ว่า สิทธิเลือกตั้งเป็นสิทธิที่ไม่มีอะไรมาพรากจากประชาชนได้ การเลือกตั้งจึงเป็นสิทธิของทุกคนมิใช่หน้าที่ และจะบังคับให้ทุกคนไปใช้สิทธิโดยกำหนดโดยกำหนดโทษไม่ได้ เพราะจะเป็นการก้าวร้าวกับสิทธิส่วนตัวของแต่ละบุคคลที่ไม่ไปลงคะแนนเสียง

2) แนวความคิดที่เชื่อว่าการเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชน

สำหรับแนวคิดที่เชื่อว่าการเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชนนั้นมีแนวคิดมาจากทฤษฎีอำนาจอธิปไตยเป็นของชาติ (La Souverainet'e Nation) นักปรัชญาคนสำคัญที่ได้เสนอแนวความคิดนี้คือ ซีเยส (Sieyes) ซึ่งได้เสนอแนวความคิดที่ว่า แม้ว่ารัฐจะประกอบด้วยประชาชน แต่เมื่อประชาชนได้มาอยู่รวมกันก็ย่อมก่อให้เกิดสถานะแห่งชาติขึ้น ซึ่งเป็นเอกเทศจากประชาชนแต่ละคน ชาตินี้เองที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย หน้าที่เป็นของประชาชนไม่ ชาติมีสถานะพิเศษซึ่งประกอบด้วย ประชาชนที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน ประชาชนที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและประชาชนที่เสียชีวิตไปแล้ว ซีเยส ยังได้อธิบายว่า อำนาจอธิปไตยเป็นหนึ่งเดียวแบ่ง

แยกไม่ได้ (Indivisible) เพราะฉะนั้น ประชาชนแต่ละคนจึงไม่ได้เป็นเจ้าของในหนึ่งส่วนของอำนาจอธิปไตย แต่แท้ที่จริงแล้ว การรวมตัวของประชาชนนั้น เป็นการรวมตัวกันในนามของชาติ และชาตินั้นเองเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตย¹

ดังนั้น ซีเยส จึงมองว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของชาติ ไม่ได้เป็นของประชาชน แนวความคิดของซีเยสนี้ปรากฏในข้อ 3 ของปฏิญญาว่าด้วยสิทธิพลเมืองของฝรั่งเศส ว่า “อำนาจอธิปไตยทุกชนิดเป็นของชาติ องค์กรใดหรือบุคคลใดจะใช้อำนาจหน้าที่ที่ไม่ได้มาจากชาติหาได้ไม่” เป็นการยืนยันในหลักทฤษฎีอำนาจอธิปไตยเป็นของชาติ อย่างไรก็ตามก็ไม่ได้หมายความว่าประชาชนไม่มีความสำคัญ แต่แท้ที่จริงแล้วอำนาจอธิปไตยก็ยังเป็นของประชาชนอยู่ แต่เป็นประชาชนที่รวมตัวกันภายใต้แนวคิดของชาตินั้นเอง จากแนวคิดที่เชื่อว่าชาติมีสภาพบุคคลต่างหากจากประชาชน² และเมื่อชาติเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยไม่ใช่ประชาชน อำนาจเลือกตั้งจึงเป็นสิ่งที่ชาติมอบให้แก่ประชาชนในฐานะที่เป็นองค์กรที่มีหน้าที่เลือกผู้แทนของชาติ เพราะฉะนั้น การเลือกตั้งของประชาชนจึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่มิใช่สิทธิ ชาติจึงมีสิทธิที่จะมอบอำนาจการเลือกตั้งให้แก่ประชาชนที่เห็นว่าเหมาะสมได้

สำหรับแนวความคิดที่เกี่ยวกับการใช้สิทธิเสรีภาพทางการเมืองโดยกฎหมายกำหนดให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิกากบาทลงในช่องไม่ประสงค์เลือกผู้สมัครผู้ใดหรือการใช้สิทธิไม่ประสงค์ลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครและพรรคการเมืองรายใดนั้น การใช้สิทธิเลือกตั้งโดยไม่ประสงค์ลงคะแนนให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง หมายถึง “การที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งแต่แสดงความประสงค์ว่าจะไม่ลงคะแนนเลือกตั้งให้กับผู้สมัครใด โดยเหตุผลของผู้เลือกตั้งที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยไม่ประสงค์ลงคะแนนนั้น อาจมีเหตุผลแตกต่างกันออกไป (Thepjunong, 2011, pp. 45-46) เช่น ผู้มีสิทธิเลือกตั้งอาจเห็นว่าไม่มีบุคคลหรือพรรคการเมืองใดมีคุณสมบัติเหมาะสมหรือเป็นที่พึงพอใจสำหรับตน หรือไม่ประสงค์จะกากบาทเลือกบุคคลหรือพรรคการเมืองที่เสนอตัวรับเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งครั้งนั้น หรือต้องการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ทางการเมืองประการหนึ่ง เป็นต้น”

ความเป็นมาของการที่มีกฎหมายกำหนดให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิโดยไม่ประสงค์ลงคะแนนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทย

สำหรับกระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทยเริ่มต้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2476 และอาศัยกฎหมายพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2475 เป็นกรอบในการปฏิบัติ โดยการเลือกตั้งครั้งนี้เป็นการเลือกตั้งทางอ้อม แต่เฉพาะสมาชิกประเภทที่ 1 เท่านั้น³ กล่าวคือ ประชาชนเลือกตัวแทนของตนไปทำหน้าที่เลือกผู้แทนอีกต่อหนึ่ง โดยมีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้กรรมการอำเภอดำเนินการเลือกตั้งผู้แทนตำบล ซึ่งผู้แทนตำบลจะเป็นผู้เลือกตั้งผู้แทนราษฎร และให้แต่ละจังหวัดมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 1 คน ต่อราษฎรหนึ่งแสนคน จากการพิจารณาในรายละเอียดของพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2475 ไม่ปรากฏว่ามีกรณีข้อยกเว้นของผู้ที่ไม่ประสงค์ลงคะแนนเลือกตั้งแต่อย่างใด

จนต่อมาในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2480 จึงได้มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2475 มาเป็นพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2479 ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวได้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากทางอ้อมมาเป็นทางตรง และเป็นพระราชบัญญัติฉบับแรกที่ได้มีการคำนึงถึงกรณีของผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่ไม่ประสงค์ลงคะแนน ดังปรากฏอยู่ในหมวด 6 การลงคะแนนเลือกตั้ง มาตรา 45 (Thepjunong, 2013, p. 20)

“ผู้มีสิทธิเลือกตั้งคนใดได้รับบัตรเลือกตั้งเพื่อลงคะแนนแล้วไม่ประสงค์จะลงคะแนนให้ผู้ใด ให้คืนบัตรนั้นแก่กรรมการตรวจคะแนน และให้กรรมการตรวจคะแนนบันทึกไว้ในบัญชีรายชื่อ”

นับจากนั้นเป็นต้นมาบทบัญญัติมาตรา 45 ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2479 จึงได้ถือเป็นแนวทางสำหรับการใช้สิทธิเสรีภาพออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนที่สามารถใช้สิทธิไม่ประสงค์ลงคะแนนให้

¹ แนวความคิดของ Sieyes ที่เกี่ยวกับการมีอำนาจอธิปไตยของชาติซึ่งต้องเป็นหนึ่งเดียวและมีอาจแบ่งแยกได้นี้ ได้ก่อให้เกิดหลักการ “Free Mandate” ในการทำหน้าที่ของผู้แทนราษฎรขึ้น หมายความว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย่อมมีอิสระและไม่ถูกผูกมัดด้วยประการใดๆ ในการตัดสินใจทางการเมืองหรือในการลงมติเรื่องใดก็ตาม และการกระทำของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถือเป็นการกระทำในฐานะผู้แทนของประชาชนทั้งประเทศ หากใช้เป็นเพียงผู้แทนเฉพาะในเขตเลือกตั้งที่เลือกตนมาเป็นผู้แทนราษฎรเท่านั้น

² การมีสภาพบุคคลของชาติในที่นี้ หมายความว่า รัฐมีความเป็นนิติบุคคล โดยประเทศฝรั่งเศสได้มีการแบ่งแยกนิติบุคคลในกฎหมายมหาชนออกจากนิติบุคคลในกฎหมายเอกชน และได้กำหนดให้รัฐเป็นนิติบุคคล

³ ความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475 มาตรา 10 ได้กำหนดให้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมี 2 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 1 คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งโดยราษฎร และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากพระมหากษัตริย์ทรงตั้งขึ้น

ผู้สมัครและพรรคการเมืองใดได้ในการเลือกตั้งตามบทบัญญัติการเลือกตั้งฉบับต่อๆ มา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดให้มี “ช่องไม่ลงคะแนน” ขึ้นมาบนบัตรเลือกตั้ง เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิเสรีภาพออกเสียงกาบาทลงในช่องไม่ลงคะแนน ได้ ตามความในมาตรา 61 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 บัญญัติว่า

“ผู้เลือกตั้งได้รับบัตรเลือกตั้งเพื่อลงคะแนนแล้ว ถ้าไม่ประสงค์จะลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครคนใดเลย ให้ทำเครื่องหมายกาบาทลงในช่อง “ไม่ลงคะแนน” ในคูหาลงคะแนน แล้วนำบัตรเลือกตั้งนั้นไปมอบแก่กรรมการตรวจคะแนน เพื่อใส่ลงในหีบบัตรเลือกตั้งต่อหน้าตน”

ภายหลังจากที่ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งถือว่าเป็นฉบับปฏิรูปทางการเมืองนั้น ได้กำหนดให้ความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจาก 2 รูปแบบ ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อซึ่งบัญญัติขึ้นเป็นครั้งแรกเพื่อแก้ไขปัญหาการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากในอดีต โดยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้ง 2 รูปแบบนี้ต้องมาจากการเลือกตั้ง ดังนั้น ตามบทบัญญัติมาตรา 56 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 บัญญัติว่า

“ในกรณีที่มีสิทธิเลือกตั้งไม่ประสงค์จะลงคะแนนเลือกตั้งให้กับผู้สมัครหรือบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองใด ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทำเครื่องหมายกาบาทในช่องไม่ประสงค์จะลงคะแนนในบัตรเลือกตั้ง”

ต่อมาเมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ประกาศบังคับใช้ ยังคงกำหนดให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 ประเภท คือ สมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตและสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน โดยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 ซึ่งตราขึ้นรองรับ ได้กำหนดให้ในบัตรเลือกตั้งยังคงมี “ช่องไม่ประสงค์จะลงคะแนน” ตามนัยเดียวกันกับกฎหมายเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฉบับก่อนหน้า

สำหรับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 ก็เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิออกเสียงไม่ประสงค์ลงคะแนนได้เช่นกัน แต่โดยบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ทำให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือ กกต. ได้มีการเปลี่ยนแปลงข้อความบนบัตรเลือกตั้ง จากเดิมให้กาบาทในช่อง “ไม่ประสงค์จะลงคะแนน” ได้เปลี่ยนเป็นข้อความว่าช่อง “ไม่เลือกผู้สมัครผู้ใด” แทน⁴

ผลทางกฎหมายของการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งโดยการใช้สิทธิไม่ประสงค์ลงคะแนนก่อนรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2560

บทบัญญัติทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ผ่านมา ในส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการใช้สิทธิไม่ประสงค์ลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใดนั้น มีผลทางกฎหมายที่มีความแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

1) กรณีการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2479

จากที่กล่าวมาข้างต้นพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2479 ถือเป็นครั้งแรกที่มีกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิไม่ประสงค์ลงคะแนนลงในบัตรเลือกตั้งก็ได้ โดยวิธีการให้ส่งคืนบัตรเลือกตั้งให้แก่กรรมการตรวจคะแนนและให้กรรมการตรวจคะแนนบันทึกชื่อไว้ โดยที่กฎหมายมิได้กำหนดถึงผลทางกฎหมายของการที่ผู้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งส่งคืนบัตรเลือกตั้งกรณีไม่ประสงค์ลงคะแนนไว้แต่อย่างใด

การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งโดยไม่ประสงค์ลงคะแนนตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2479 นี้ได้มีใช้ต่อมาในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งครั้งต่อๆ มา จนกระทั่งได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวิธีการ รวมถึงผลทางกฎหมายของการใช้สิทธิไม่ประสงค์ลงคะแนนตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535

⁴ ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 ข้อ 119 บัญญัติว่า “บัตรเลือกตั้งอย่างน้อยมีลักษณะ ดังนี้

(1) บัตรเลือกตั้งเมื่อพับแล้วด้านหน้ามีแถบสีอยู่บริเวณขอบขวา ถัดไปทางซ้ายมีตราครุฑ และถัดลงไปมีข้อความว่า “บัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง”

(2) ด้านในของบัตรเลือกตั้งให้มีคำอธิบายเกี่ยวกับการทำเครื่องหมาย หมายเลขผู้สมัคร ช่องทำเครื่องหมาย และช่องไม่เลือกผู้สมัครผู้ใด”

2) กรณีการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 ถือเป็นครั้งแรกที่มีการกำหนดให้มีช่อง “ไม่ลงคะแนน” ปรากฏอยู่ในบัตรเลือกตั้งเพื่อให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่ไม่ต้องการเลือกผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใด สามารถใช้สิทธิของตนผ่านทางบัตรเลือกตั้งได้โดยตรง ซึ่งย่อมเป็นการแสดงออกได้ชัดเจนถึงความต้องการของผู้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งมากขึ้นกว่าการที่ต้องส่งบัตรเลือกตั้งคืนให้แก่กรรมการตรวจคะแนนเพียงอย่างเดียวตามนัยของพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฉบับก่อนหน้า

สำหรับผลทางกฎหมายกรณีผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งใช้สิทธิในช่องไม่ลงคะแนนตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเลือกตั้งฉบับนั้นๆ ก็ไม่ปรากฏว่าได้ส่งผลทางกฎหมายแต่อย่างใดเช่นกัน จะมีเพียงแต่บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการกำหนดให้บัตรเลือกตั้งที่กากบาทในช่องไม่ลงคะแนนนั้นไม่ให้ถือเป็นบัตรเสียและให้มีการแยกออกจากบัตรเสียเมื่อมีนับคะแนนด้วย⁵ เท่านั้น

3) กรณีการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ออกตามความรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งได้ชื่อว่าเป็น “รัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปทางการเมือง” โดยกำหนดให้ทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาทุกคนต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกทั้ง 2 สภาดังกล่าวมีสถานะเป็นพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเพียงฉบับเดียว อยู่ภายใต้การตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายโดยศาลรัฐธรรมนูญและกำหนดให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา รวมถึงการเลือกตั้งสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นอยู่ภายใต้การดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

สำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 นี้กำหนดให้มี 2 รูปแบบด้วยกัน คือ สมาชิกสภาผู้แทนแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และสมาชิกสภาผู้แทนแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละรูปแบบจะใช้บัตรเลือกตั้งรูปแบบละ 1 ใบ โดยที่ทั้งในบัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อต่างก็มีช่อง “ไม่ประสงค์ลงคะแนน” ปรากฏอยู่ในบัตรเลือกตั้งทั้ง 2 ประเภทเช่นกัน

ส่วนผลทางกฎหมายสำหรับผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งใช้สิทธิเสรีภาพของตนกากบาทลงในช่องไม่ประสงค์จะลงคะแนนในบัตรเลือกตั้งนั้น ขอแยกอธิบายดังนี้

(1) การใช้สิทธิไม่ประสงค์จะลงคะแนนบนบัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

กรณีนี้จะมีผลทางกฎหมายหากการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นมีผู้สมัครจากพรรคการเมืองลงสมัครเพียง “คนเดียว” ตามบทบัญญัติมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 กำหนดให้เขตเลือกตั้งใดมีผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียว ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะต้องได้รับคะแนนเสียงจากผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งลงคะแนนเพื่อรับรองไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น ผู้สมัครเพียงคนเดียวดังกล่าวจึงจะได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หากได้รับคะแนนเสียงน้อยกว่าร้อยละยี่สิบ คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งนั้นใหม่อีกครั้ง หมายความว่า หากเขตเลือกตั้งใดที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียวแล้วในเขตเลือกตั้งนั้น ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งต่างร่วมกันใช้สิทธิลงคะแนนเสียงกากบาทลงในช่อง “ไม่ประสงค์จะลงคะแนน” ซึ่งเมื่อนับคะแนนเสียงแล้วปรากฏว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียวรายนั้นได้รับคะแนนเสียงรับรอง น้อยกว่าร้อยละยี่สิบ ก็ย่อมส่งผลให้ผู้สมัครรายดังกล่าวไม่ได้รับการรับรองให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของเขตเลือกตั้งนั้น และต้องจัดให้มีการเลือกตั้งในเขตนั้นใหม่

สำหรับเขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งหลายคน ให้การเลือกตั้งเป็นไปตามหลักคะแนนเสียงข้างมากในเขตเลือกตั้งนั้น ไม่ต้องอาศัยคะแนนเสียงรับรองร้อยละยี่สิบเหมือนกับกรณีผู้สมัครรับเลือกตั้งคนเดียวดังกล่าว

⁵ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 มาตรา 73 ทวิ บัญญัติว่า “บัตรเลือกตั้งที่มีการทำเครื่องหมายลงในช่อง “ไม่ลงคะแนน” ตามมาตรา 61 ไม่ให้ถือเป็นบัตรเสีย เว้นแต่ถ้ามีการทำเครื่องหมายลงคะแนนให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดไว้ด้วย ให้ถือว่าเป็นบัตรเสีย

ในการนับคะแนน หากปรากฏว่ามีบัตรที่มีการทำเครื่องหมายลงในช่อง “ไม่ลงคะแนน” และมีชื่อบัตรเสียตามวรรคหนึ่ง ให้แยกบัตรดังกล่าวออกไว้เป็นส่วนหนึ่งต่างหากจากบัตรเสียและห้ามมิให้นับบัตรนั้นเป็นคะแนนของผู้สมัคร และให้ประกาศจำนวนบัตรดังกล่าวไว้ที่หน่วยลงคะแนนด้วย”

(2) การใช้สิทธิไม่ประสงค์จะลงคะแนนบนบัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งบัญชีรายชื่อ สำหรับกรณีของการใช้สิทธิกาบาทลงในช่อง “ไม่ประสงค์จะลงคะแนน” ในบัตรเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งนั้น กฎหมายไม่ได้มีบทบัญญัติกำหนดถึงผลทางกฎหมายเอาไว้แต่อย่างใด เป็นเพียงเพื่อให้เห็นถึงความต้องการของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเท่านั้น

4) กรณีการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 ออกตามความรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ซึ่งยังคงกำหนดให้ในบัตรเลือกตั้งมีช่องทำเครื่องหมาย “ไม่ประสงค์จะลงคะแนน” เช่นเดียวกับที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 ที่ถูกยกเลิกไป และมาตรา 82 วรคแรก ยังได้กำหนดให้มีการนับบัตรเลือกตั้งที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้กาบาทลงในช่องทำเครื่องหมายไม่ประสงค์จะลงคะแนน และให้ประกาศจำนวนบัตรเลือกตั้งไว้ด้วย

สำหรับผลทางกฎหมายกรณีผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งใช้สิทธิช่องไม่ประสงค์จะลงคะแนนในบัตรเลือกตั้งนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 จะมีความแตกต่างกับการใช้สิทธิในช่องไม่ประสงค์จะลงคะแนนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2541 เนื่องจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550 นั้นได้ “กำหนดไว้โดยชัดแจ้ง” ในบทบัญญัติมาตรา 88 เลยว่า ในเขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครเท่ากับหรือน้อยกว่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พึงมีในเขตเลือกตั้งนั้น นอกจากผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่จะได้รับการรับรองให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตจะต้องมีคะแนนไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบเปรียบเทียบกับการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงคนเดียวในเขตเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2541 แล้ว ผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นจะต้องได้รับคะแนนมากกว่าจำนวนบัตรเลือกตั้งที่ไม่ประสงค์จะลงคะแนนในเขตเลือกตั้งนั้นด้วยเช่นกัน ซึ่งกรณีผู้สมัครรับเลือกตั้งจะต้องได้รับคะแนนมากกว่าจำนวนบัตรเลือกตั้งที่ไม่ประสงค์จะลงคะแนนนี้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2541 ไม่ได้กำหนดเอาไว้ หากผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับคะแนนเลือกตั้งน้อยกว่าร้อยละยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นหรือไม่มากกว่าจำนวนบัตรเลือกตั้งที่ไม่ประสงค์จะลงคะแนน ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศให้มีการเลือกตั้งใหม่ ซึ่งบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2541 กำหนดให้มีการเลือกตั้งใหม่เฉพาะกรณีผู้สมัครรับเลือกตั้งคนเดียวได้คะแนนน้อยกว่าร้อยละยี่สิบเท่านั้น แต่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550 ถึงแม้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งจะได้รับคะแนนมากกว่าร้อยละยี่สิบ แต่หากมีคะแนนไม่มากกว่าจำนวนบัตรเลือกตั้งที่ไม่ประสงค์จะลงคะแนน คณะกรรมการการเลือกตั้งก็ต้องประกาศให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตนั้นเช่นกัน

ในส่วนการเลือกตั้งแบบสัดส่วนหรือแบบบัญชีรายชื่อตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2550 นั้น สำหรับกรณีของการใช้สิทธิในช่องไม่ประสงค์จะลงคะแนนกฎหมายไม่ได้มีบทบัญญัติกำหนดถึงผลทางกฎหมายเอาไว้แต่อย่างใด เป็นเพียงเพื่อให้เห็นถึงความต้องการของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2541

กรณีมีประเด็นให้พิจารณาในเรื่องนี้ ได้แก่ เมื่อคราวที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557 ซึ่งทางคณะกรรมการการเลือกตั้งได้แจ้งผลการเลือกตั้งครั้งนั้นไว้ว่า จากที่มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 20,530,359 คนนั้น พบว่ามีการออกเสียงในบัตรเลือกตั้งที่ไม่ประสงค์จะลงคะแนนจำนวนทั้งสิ้น 3,426,080 ใบ หรือคิดเป็น 16.69% ของจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งทั้งหมด และจังหวัดที่มีผู้ออกเสียงไม่ประสงค์จะลงคะแนนมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ อันดับ 1 จังหวัดระยอง คิดเป็น 40.58% อันดับ 2 จังหวัดสมุทรสงคราม คิดเป็น 40.34% อันดับ 3 จังหวัดตราด คิดเป็น 35.74% สำหรับกรุงเทพมหานครนั้นพบว่ามีผู้ออกเสียงไม่ประสงค์จะลงคะแนนคิดเป็น 23.52%⁶ ซึ่งจำนวนสัดส่วนดังกล่าวของการออกเสียงไม่ประสงค์จะลงคะแนนในการเลือกตั้งครั้งนี้บ่งชี้ว่าน่าสนใจมาก เพราะมีบางเขตเลือกตั้งที่คะแนนการออกเสียงไม่ประสงค์จะลงคะแนนถือว่าอยู่ในระดับที่เรียกได้ว่า “มาก” เมื่อเทียบกับจำนวนของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งสำหรับ

⁶ ข้อมูลจาก นายภูษงค์ นุตราวงศ์ เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) วันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557

เขตเลือกตั้งนั้น แม้อาสาสมัครรัฐธรรมนูญจะได้มีคำวินิจฉัยว่า⁷ พระราชกฤษฎีกาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2556 เฉพาะในส่วนที่กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557 ซึ่งไม่สามารถจัดการให้เป็น การเลือกตั้งในวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักรได้นั้น จึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 108 วรรคสอง ก็ตาม แต่ผลของการที่ประชาชนได้ออกเสียงลงคะแนนไปในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557 ก็ย่อมเป็นการสะท้อนให้ เห็นถึงความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อผู้สมัครรับเลือกตั้งรวมถึงระบบการเลือกตั้งครั้งนั้นได้เป็นอย่างดีนั่นเอง

ผลทางกฎหมายของการใช้สิทธิไม่เลือกผู้สมัครผู้ใดหรือไม่ประสงค์ลงคะแนนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้ถูกสร้างขึ้นโดยมีที่มาจากแนวความคิดเกี่ยวกับระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อ ที่ว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตใช้ระบบใครได้คะแนนมากที่สุดเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้ง (First Past the Post) ดังนั้น คะแนนเสียงที่มีสิทธิเลือกตั้งได้ลงให้แก่ผู้ซึ่งไม่ได้รับเลือกตั้งอื่นทุกราย รวมทั้งคะแนนเสียงไม่เลือกใคร (Vote No) จึงไม่มีความหมาย ทั้ง ๆ ที่หลายกรณีนั้น คะแนนของผู้ที่ได้รับเลือกตั้งยังไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งด้วยซ้ำไป และคะแนนของผู้ซึ่งไม่ได้รับเลือกตั้งทุกรายรวมกันแล้วกลับมากกว่าคะแนนผู้ได้รับเลือกตั้งเสียอีก ซึ่งไม่เป็นธรรม เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ร่างรัฐธรรมนูญนี้จึงกำหนดให้นำคะแนนเสียงทุกคะแนนที่มีการลงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. เขตทุกรายไปใช้ในการคำนวณจำนวนผู้แทนราษฎรทั้งหมดในแต่ละพรรคจะพึงมี โดยใช้วิธีบัญญัติไตรยางศ์ธรรมดา หากพรรคใดได้ ส.ส. เขตเกินจากจำนวน ส.ส. ที่พึงมีแล้ว ก็ให้ถือว่ามี ส.ส. เท่านั้น ไม่ได้รับ ส.ส. บัญชีรายชื่อเพิ่มอีก แต่ถ้าได้ ส.ส. เขตน้อยกว่าจำนวน ส.ส. ที่พึงมี ก็จะได้รับ ส.ส. บัญชีรายชื่อเพิ่มจนครบจำนวน ส.ส. ที่พึงมี นอกจากนี้ ผู้สมัครซึ่งจะได้รับเลือกเป็น ส.ส. เขต ก็ต้องได้คะแนนมากกว่าจำนวนคะแนนเสียงไม่เลือกใคร (Vote No) ด้วย ซึ่งสามารถแก้ปัญหาความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นได้ ในระบบนี้ พรรคการเมืองต้องค้นหาผู้สมัครที่ดีที่สุดในแต่ละเขตเพราะมีผลกระทบต่อคะแนนรวมทั้งแต่ละพรรคจะได้รับจากการเลือกตั้ง ไม่ใช่ทำแบบเดิม ๆ ว่าถ้าในเขตใดไม่มีการแข่งขัน จะส่งใครไปลงก็ได้เหมือนกับที่พูดกันว่าส่งเสาโทรเลขไปลงก็ยิ่งได้รับเลือกตั้ง ซึ่งน่าจะเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนเบื่อการเมืองและการเลือกตั้ง และขาดความเชื่อมั่นและความศรัทธาในประชาธิปไตย” (Constitution Drafting Committee, 2016, pp. 18-19)

จากแนวความคิดในการร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวทำให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้กำหนดหลักการในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งไว้ ใน มาตรา 85 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า **“สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ โดยให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เขตละหนึ่งคน และผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งได้คนละหนึ่งคะแนน โดยจะลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใด หรือจะลงคะแนนไม่เลือกผู้ใดเลยก็ได้”** และวรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า **“ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งได้รับคะแนนสูงสุดและมีคะแนนสูงกว่าคะแนนเสียงที่ไม่เลือกผู้ใด เป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง”**

ในกรณีที่ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งประสงค์จะใช้สิทธิลงคะแนนเสียงกากบาทในช่องทำเครื่องหมายไม่เลือกผู้สมัครผู้ใดหรือช่องทำเครื่องหมายไม่ประสงค์จะลงคะแนนเดิมนั้น บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 92 บัญญัติว่า

“เขตเลือกตั้งที่ไม่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งรายใดได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งมากกว่าคะแนนเสียงที่ไม่เลือกผู้ใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งนั้น ให้จัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ และมีให้นับคะแนนที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนได้รับไปใช้ในการคำนวณตามมาตรา 91 ในกรณีเช่นนี้ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการให้มีการรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งใหม่ โดยผู้สมัครรับเลือกตั้งเดิมทุกรายไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งที่จะจัดขึ้นใหม่นั้น”

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 91 เป็นบทบัญญัติสำหรับการใช้สิทธิเลือกตั้งโดยไม่ประสงค์จะลงคะแนนเลือกผู้สมัครผู้ใด ดังนี้

⁷ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2557

“การออกเสียงลงคะแนน ให้ทำเครื่องหมายกากบาทลงในช่องทำเครื่องหมายของหมายเลขผู้สมัครในบัตรเลือกตั้ง และในกรณีที่มีสิทธิเลือกตั้งประสงค์จะลงคะแนนไม่เลือกผู้สมัครผู้ใด ให้ทำเครื่องหมายกากบาทลงในช่องทำเครื่องหมาย “ไม่เลือกผู้สมัครผู้ใด”

มาตรา 117 วรรคสอง บัญญัติว่า

“...การนับคะแนนให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดซึ่งต้องกำหนดให้มีการนับคะแนนที่มีสิทธิเลือกตั้งทำเครื่องหมายในช่องทำเครื่องหมาย “ไม่เลือกผู้สมัครผู้ใด” ด้วย”

และมาตรา 126 ซึ่งบัญญัติสอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งบัญญัติว่า

“เขตเลือกตั้งที่ไม่มีผู้สมัครรายใดได้รับคะแนนเสียงมากกว่าคะแนนเสียงที่ไม่เลือกผู้ใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งนั้น ให้คณะกรรมการจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ และมีให้นำคะแนนของผู้สมัครแต่ละคนที่ได้รับการเลือกตั้งครั้งก่อนไปใช้ในการคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ในกรณีเช่นนี้ ให้คณะกรรมการดำเนินการให้มีการรับสมัครผู้สมัครใหม่ โดยผู้สมัครเดิมทุกรายไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งที่จะจัดขึ้นใหม่นั้น ในการจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ตามวรรคหนึ่งให้นำความในมาตรา 16 วรรคหนึ่ง มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม”

จะเห็นได้ว่า การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งโดยไม่ประสงค์จะเลือกผู้สมัครและพรรคการเมืองใดในเขตเลือกตั้งของตนนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการตัดสินใจลงคะแนนเสียงในช่องไม่เลือกผู้สมัครผู้ใดของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง โดยกำหนดให้คะแนนเสียงในส่วนนี้มีความหมายและสามารถส่งผลกระทบต่อผลทางกฎหมายอย่างชัดเจนมากขึ้นกว่าบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฉบับก่อนหน้า โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 ได้กำหนดให้ในการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งหากไม่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งรายใดได้รับคะแนนเสียงมากกว่าคะแนนเสียงที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นกากบาทในช่องไม่เลือกผู้สมัครผู้ใดแล้วผลทางกฎหมายที่เกิดขึ้น คือ การเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น นอกจากคณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่แล้ว ผู้สมัครรับเลือกตั้งรายเดิมจากทุกพรรคการเมืองที่ลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตนั้นไม่สามารถกลับมาลงสมัครใหม่ได้อีก นั่นทำให้พรรคการเมืองทุกพรรคต้องตระหนักว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งจากทุกพรรคการเมืองนั้นหากไม่ได้มีคุณสมบัติ ความรู้ความสามารถ หรือไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นความน่าเชื่อถือให้แก่ประชาชนในเขตเลือกตั้งนั้นได้เพียงพอแล้ว การที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะร่วมกันลงคะแนนเสียงกากบาทในช่องทำเครื่องหมายไม่เลือกผู้สมัครผู้ใดนั้น ย่อมถือได้ว่าเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงความต้องการของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้นที่จะให้พรรคการเมืองทุกพรรคเปลี่ยนตัวผู้สมัครให้เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ได้รับการยอมรับและไว้วางใจได้จากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งจึงไม่ใช่แค่เพียงได้รับความไว้วางใจจากพรรคการเมืองที่ตนสังกัดเพียงฝ่ายเดียวอีกต่อไป นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์แห่งกฎหมายที่จะสนับสนุนคนดีมีความรู้ความสามารถได้เข้าสู่แวดวงทางการเมืองมากขึ้น ซึ่งแต่เดิมพรรคการเมืองมักจะถูกผูกขาดไว้โดยนักการเมืองรายเดิมหรือกลุ่มเดิม โดยที่คุณสมบัติหรือความรู้ความสามารถของนักการเมืองรายเดิมเหล่านั้นอาจไม่ได้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ทางสังคมหรือพัฒนาการทางการเมืองการปกครองประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วดังเช่นปัจจุบัน

การลงคะแนนเสียงไม่เลือกผู้สมัครผู้ใดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้จึงถือได้ว่าเป็นประเด็นชี้ขาดที่สำคัญประการหนึ่งในการที่จะได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองในเขตเลือกตั้งนั้น ๆ

ประการต่อมา บทบัญญัติแห่งกฎหมายยังมีให้นำคะแนนเสียงที่ผู้สมัครรายเดิมจากทุกพรรคการเมืองเคยได้รับมาจากเขตเลือกตั้งนั้นมารวมเป็นคะแนนเสียงสำหรับการคำนวณการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อด้วย โดยคะแนนเสียงจากทุกพรรคการเมืองที่จะสามารถนำมาคำนวณการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อได้นั้นจะต้องเป็นคะแนนเสียงที่เขตเลือกตั้งนั้นมีผู้ได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงจะนำคะแนนเสียงในเขตเลือกตั้งดังกล่าวไปคำนวณรวมกับคะแนนเสียงจากเขตเลือกตั้งอื่นได้ต่อไป

นอกจากนี้ หากต้องมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ในหลายเขตเลือกตั้งจนทำให้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ถึงร้อยละเก้าสิบห้า⁸ หรือไม่ถึงจำนวน 475 คน ย่อมส่งผลกระทบต่อทางกฎหมายโดยอ้อม ทำให้ไม่สามารถเปิดประชุมรัฐสภาพร้อมกับสมาชิกวุฒิสภาเพื่อดำเนินการคัดเลือกบุคคลเป็นนายกรัฐมนตรีได้ ซึ่งทำให้การจะได้รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งต้องล่าช้าออกไปอีกพอสมควร

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 นี้ กำหนดให้ใช้บัตรเลือกตั้งเพียงใบเดียว เนื่องจากการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อจะเป็นการนำคะแนนเสียงจากบัตรเลือกตั้งที่ตีในการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตไปรวมกันเพื่อคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองจะมีได้ในภายหลัง ดังนั้น ช่องทำเครื่องหมายไม่เลือกผู้สมัครผู้ใดจึงปรากฏในบัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเท่านั้น

สำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปครั้งแรกตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2560 ที่ผ่านมานั้น ปรากฏว่าในจำนวนเขตเลือกตั้งทั้งหมด 350 เขต ไม่มีเขตเลือกตั้งใดเลยที่มีสิทธิเลือกตั้งได้ลงคะแนนในช่องทำเครื่องหมายไม่เลือกผู้สมัครผู้ใดแล้วมีผลคะแนนมากกว่าคะแนนเสียงที่ได้เลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นๆ ดังนั้น ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 นี้ จึงไม่ปรากฏว่ามีเขตเลือกตั้งใดต้องได้รับผลกระทบทางกฎหมายจากการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่เลือกผู้สมัครผู้ใดในบัตรเลือกตั้งนั่นเอง

บทสรุป

การใช้สิทธิเสรีภาพทางการเมืองของประชาชนในการลงคะแนนเลือกผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นเป็นกระบวนการตัดสินใจของประชาชนผ่านบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ได้กำหนดวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ เอาไว้เพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในฝ่ายนิติบัญญัติ การออกเสียงของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการตัดสินใจลงคะแนนในช่องทำเครื่องหมายไม่ประสงค์จะเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดในบัตรเลือกตั้งก็ถือได้ว่าเป็นการแสดงออกซึ่งการใช้สิทธิเสรีภาพทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยประการหนึ่ง เพราะเป็นการสะท้อนให้พรรคการเมืองได้เห็นถึงความสำคัญของผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งได้มีส่วนร่วมตัดสินใจว่าจะให้การยอมรับและไว้วางใจในตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคการเมืองนั้นๆ ได้ส่งมาเป็นตัวแทนของพรรคการเมืองมากหรือน้อยเพียงไร หากผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเห็นว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งจากพรรคการเมืองไม่มีคุณสมบัติที่ดีหรือไม่สมควรได้รับความไว้วางใจอย่างเพียงพอ การที่ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้ใช้สิทธิไม่ลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจากพรรคการเมืองใดเลยนั้น ก็ย่อมเป็นการส่งสัญญาณให้พรรคการเมืองทราบว่าหากพรรคการเมืองได้รับความไว้วางใจจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น พรรคการเมืองควรที่จะพิจารณาบุคคลรายใหม่ที่มีความเหมาะสม มีความรู้ความสามารถและได้รับการยอมรับจากผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ดังนั้น การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 85 ประกอบกับมาตรา 92 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 ในส่วนที่เกี่ยวข้องได้บัญญัติให้การที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งได้นั้น นอกจากจะต้องมีคะแนนเสียงสูงสุดแล้ว ย่อมต้องมีคะแนนสูงกว่าคะแนนเสียงที่ไม่เลือกผู้สมัครผู้ใดด้วย หากคะแนนเสียงที่ไม่เลือกผู้สมัครผู้ใดสูงกว่าคะแนนเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกราย ก็ย่อมส่งผลให้คะแนนเสียงที่ได้ลงไปในบัตรเลือกตั้งครั้งนั้นจะไม่ถูกนำไปรวมกับคะแนนเสียงในการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ และคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งขึ้นใหม่โดยให้มีการรับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งใหม่ ซึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้งรายเดิมทุกรายที่ได้รับคะแนนเสียง น้อยกว่าคะแนนเสียงที่ไม่เลือกผู้สมัครผู้ใดจะไม่มีสิทธิในการสมัครรับเลือกตั้งครั้งใหม่ นี้ ด้วยผลทางกฎหมายเช่นว่านี้เอง เราจึงเห็นได้ว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทยก็ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและให้คุณค่าแก่การใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนนของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 84 บัญญัติว่า “ในการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รับเลือกตั้งถึงร้อยละเก้าสิบห้าของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดแล้ว หากมีความจำเป็นจะต้องเรียกประชุมรัฐสภาให้ดำเนินการเรียกประชุมรัฐสภาได้ โดยให้ถือว่าสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกเท่าที่มีอยู่ แต่ต้องดำเนินการให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ครบตามจำนวนตามมาตรา 83 โดยเร็วในกรณีเช่นนี้ ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าวอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออยู่”

เพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นไปตามความต้องการของประชาชนอย่างถูกต้องแท้จริง และก่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดในการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

Constitution Drafting Committee. (2016). *Description of the principle of the constitution draft vol.1.*

Bangkok: The Secretariat of The House of Representatives. (in Thai)

Mewongukote, B. (1999). *The election and the party.* Bangkok: Institute of Public Policy Studies. (in Thai)

Thepjumngong, A. (2011). Right to No-Vote. *Bot Bundit*, 67(1), 44-65. (in Thai)

Thepjumngong, A. (2013). *Right to No-Vote: Prospects and pitfalls of encouraging No-Vote rights in the House of Representatives' Election.* Bangkok: University of the Thai Chamber of Commerce. (in Thai)